

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat 14 h

„ „ „ dvakrat 12 „

„ „ „ trikrat 10 „

za nadaljna izvršenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarša v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Slavenski učit. kongres.

Dne 9. avgusta o. g. držat će se u Pragu slavenski učiteljski kongres i priredit će se jubilejska izložba. Na tom kongresu sudjelovat će slovensko učiteljstvo, a jamačno i hrvatsko, srpsko i bugarsko. Toga radi izjavila se „Zaveza avstr. jugosl. učit. društva“ i „Savez hrv. učit. društava“, da se ove godine ne bi držao jugoslavenski učiteljski kongres u Zagrebu, već g. 1909. Izjava „Udruženja srpskih učit. društava“ u Beogradu nije još stigla, ali „Učitelj“ u Beogradu od 1. maja t. g. piše: „Ako bi došao na ovaj kongres (u Pragu) veći broj srpskih, hrvatskih, slovenskih i bugarskih učitelja, mogao bi se po dopustu vremena u Pragu produžiti rad započet na prvom jugoslavenskoj učit. konferenciji održanoj u Beogradu za trajanja svesrpskog učit. kongresa.“ Za to se izjavio i pobratim Jov. P. Jovanović, urednik „Prosvete“ u Kragujevcu.

Preporučam braći, da dodju u što većem broju u Prag. Bude li nas dosta, možemo se odmah u Pragu dogovoriti, kad ćemo držati svoj učiteljski kongres, o čem ćemo raspravljati i kako da se ujedinito.

Poslije rasprave o nacionalnosti i njezinom uzgoju, mogli bismo raspravljati o slobodnoj školi. To je pitanje tako isto znamenito za nas Slavene, koji ćemo se u Pragu sastati, kao i ono prvo, a sve nas jednako zanima. To je upravo goručee pitanje. Braća su Česi o tom najviše pisali i razmišljali, pa bi nam mogli pomoći, da to pitanje što više i što ljepše osvetlimo. Tako bi ideja o slobodnoj školi u nama ojačala, a mi bismo je kod kuće širili sve dalje i dalje, a napokon bismo osnovali društvo Slobodnu Školu. Ako se ne bi nitko ponudio, da raspravlja o slobodnoj školi, to sam pripravljen ja raspravljati o njoj. Ima li tko zgodnije pitanje za naš kongres, neka izvoli to objaviti i neka se pripravi za raspravljanje svoga pitanja. Najbolje će biti, da na kongresu odlučimo, o čem da raspravljamo.

Vrijeme za naš kongres mora da se nadje. Ako ne bude druge, mogli bismo kongres držati u večer. Neka otpane u to ime

jedna večernja zabava. To bi bio samo dobitak.

Mogli bismo se dogovoriti, pa da mi Hrvati, Srbi, Bugari i Slovenci putujemo zajedno u Prag. Na tom putu bismo imali mnogo prilike, da se upoznamo i da se, koliko je moguće, dogovorimo, što ćemo i kako ćemo u Pragu. Već to zajedničko putovanje bila bi neka vrsta putujućega učiteljskoga kongresa.

Kostajnica, 8. juna 1908.

Davorin Trstenjak.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno nalohim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani. registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca maja: K 87.931.36.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znakmah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znakm se ne odgovarja.

Zakaj se po Štajerskem slovenske šole primerno ne razširjajo?

Na to vprašanje dajejo nam nemški časnikarji odgovor. Ti so namreč v zadnjem času prinašali poročila, da ima nemški Schulverein nad 110.000 udov v 1108 podružnicah. Novih se je od letošnjega novega leta do 15. maja 1908 ustanovilo 78. To je ovira, da se slovenske šole ne smejo po potrebi razširjati. Zato skrbe v toliki meri štaj. deželni šolski svet in nemški okrajni šol. svet za slovenskega kmeta, da ne bi preveč za šolske stavbe plačeval. Če bi se vse šole razširile v kratkem času potem, ako potreba zato nastane, bi bil Schulverein takoj brez pomena. Zato pa se take stavbe zavračajo, kolikor in kjer je mogoče, da si

ta družba počasi napolnjuje svojo blagajnico. Če bi se hitro vse šole razširile, kjer so za to potrebni pogoji, bi vendar tem ponemčevalcem zmanjkalo denarja, ko bi lahko enkrat mnogo šolam ponujali in izplačali svoj Judežev denar. Seveda ni to drugače mogoče, saj udje vendar letno plačujejo svoje prispevke v društveno blagajnico. Morajo jim torej služiti šol. oblastnijske s tem, da ne izvršujejo, kakor ta važna stvar sama zahteva, tistih paragrafov o razširjenju šol. Če je le kje upanja, da bi se dalo za to blaženo nemščino kaj doseči, se že šol. oblastnijski nikakor ne mudi s stavbo slovenske šole. Še nepostavnosti se store, kadar gre za ponemčevanje, kakor je to storil dež. šol. svet v Gradcu pri okoliški šoli v Celju. Tamkajšnji krajni šol. svet je sklenil iz lastnega nagiba šole razširiti, a v Gradcu tega niso potrdili. Marsikaj bi se še dalo naštet, kar ne bi govorilo v prilog nemškemu šol. oblastvom. Te se kar nič ne brigajo za pedagoško načelo. Poučuj v materinščini! Pri njih velja nasprotno: Ponemčuj, kolikor moreš!

Pravi namen šole, naj bi si otroci pridobili potrebnih vednosti za življenje, jim je deveta briga. Nepristranska slovenska nadzornika, Henrik Schreiner in dr. Janko Bezjak, sta morala izjaviti, da so najslabše šole z nemškim učnim jezikom v slov. okolišu. Za sodbe pravih pedagogov imajo gospodje pri deželnem šol. svetu in pri okrajnih šol. svetih gluha ušesa. A slovenska javnost nima dosti moči, da bi se uprla z uspehom takim nasilstvom, ki so pripisovati le nemški kulturi. Saj od klerikalnih poslancev ne moremo pričakovati, da bi za slovensko stvar kaj storili. Oni se Nemcem vklanjajo, kolikor morejo, samo da za sebe kaj priberačijo. Naprednjaki pa se še niso toliko ojačali, da bi bili dvema sovražnikoma, klerikalcu in Nemcu, povsem kos. Zato se pa oholi Nemec še bolj šopiri, ker dobro zna: „Kjer se pripravata dva, tretji dobiček ima“. Za sedaj vsaj slovenski učitelji ne podpirajmo ponemčevalnega sistema nemških šol. oblastnijski! Imejmo vsaj mi srce za slovenski narod in njegovo bodočnost! Ne bodimo tudi mi grobokopji svoji domovini!

Častikraja klerikal. listov.

Kdor drugim jamo koplje, sam pade vanje.

Pred več tedni je prinesel „Slovenec“ slovesen prekle, ki se je v njem topil srčnega kesanja, da obžaluje svoje napade na gotove ljubljanske meščane, ki so svojčas zaradi teh napadov „Slovencu“ zagrozili s tožbo. Katoški list se je ustrašil tožbe, zlezal pod mizo ter prosil milosti.

Nekaj podobnega smo čitali pretekli teden v „Slovenskem Narodu“. Urednik „Edinosti“ gosp. Cotič je naprtil „Slovencu“ tožbo zaradi žaljenja časti potom tiska. Ko je imelo priti do obravnave, je „Slovenec“, ta resnicoljubni list katoliški, zlezal vnovič pod mizo, se zavezal preklicati svoje neosnovane obdolžitve napram g. Cotiču ter plačati vse v pravdi nastale troške.

Junak je torej ta katoliški „Slovenec“! To je namreč tisti list, ki ga priporoča slovenska duhovščina vernemu slov. ljudstvu kot vzor-glasilo. Kaj pa naj rekó sedaj te ovčice, ko vidijo, da zleze njihovemu glasilu tolikokrat korajža v hlače, posebno kadar je treba stopiti pred sodnike?

Za nas so vse te izjave ali vsi ti preklicji jako poučni. Dokazujejo nam, da zna tudi katoliško glasilo nesramno napadati sebi neljubega nasprotnika, da se to odlikuje v superlativu časniške častikraje, ki hoče potom nje ljudstvu metati pesek v oči.

Pomilujemo to „Slovenčevu“ publiko, pomilujemo to klerikalno glasilo, da mora svoje trditve čez kratek čas — hočeš-nočeš. — preklicati mirnim in skesanim srcem.

Na Goriškem eksistira neko glasilce, ki sliši na ime „Gorica“ ter trobi precej hudo v klerikalni rog. Vse kaže, da se je ta listič navzel „Slovenčevega“ duha. Rad napada neljube ljudi v svojih predalih. Kakor vsi klerikalni časopisi, tako ima tudi ta goriški list posebno na piki napredno učiteljstvo. Domišlja si to glasilce v svoji prevzetnosti in nadutosti, da je goriško napredno učiteljstvo tarča, kamor

LISTEK.

Primož Trubar.

Trubarja nazivljamo slovenskega Lutra; zakaj kar je Luter Nemcem, to je Trubar Slovincem: reformator vere in ustanovnik knjižnega jezika. Prva tiskana slovenska knjiga je bila Trubarjeva. „Očeta slovenskega jezika“ imenujemo Trubarja, zakaj on je obudil k življenju naš jezik iz tisočletnega mrtvega spanja in položil temelj celokupni naši književnosti; slovenskega literarnega Kolumba ga po pravici imenuje Metelko, zakaj kakor je Kristof Kolumb odkril Ameriko, tako je Primož Trubar odkril slovenski jezik. To je njegova velika zasluga za naš narod.

Rodil se je Primož Trubar l. 1508. na Raščici blizu Velikih Lašč na Dolenjskem. Oče Miha je bil tesar, mlinar in cerkveni ključar na Raščici, ter je spadal pod gospodstvo te-

danjega turjaškega barona, zdaj grofa Auersperga. L. 1521. je hodil Trubar v šolo na Reki, kjer se je do dobrega naučil hrvaškega jezika ter se najbrže tudi seznanil s cirilico in glagolico. Pozneje je študiral v Solnogradu in na Dunaju, kjer se mu je časih tako hudo godilo, da je moral od hiše do hiše prepevaje kruba prositi. Imel je namreč jako lep in močan glas, ki mu je pozneje zlasti dobro služil kot govorniku in pridigarju. V svojem 19. letu se je povrnil Trubar v domovino, in tu se ga je usmilil tržaški škof Bonuomo, ki je bil prejšnja leta župnik na Igu pri Ljubljani in je poznal Trubarja že iz mladih let. Najbrže je Bonuomo Trubarja posvetil v duhovnika in mu podelil kaplansko službo pri sv. Maksimilijanu v Celju (1530). Pozneje je bil Trubar župnik v Loku pri Zidanem mostu in v Laškem trgu.

Že l. 1525. se je Lutrova vera začela širiti po Ljubljani in po Kranjskem, in kmalu je bil Trubar goreč njen pristaš. Prijatelji pokličejo Trubarja l. 1531. v Ljubljano, kjer je začel oznanjevati Lutrove nauke. Podpiral ga

je zlasti jako vplivni ljubljanski kanonik Pavel Wiener, a v kljub temu se je moral umakniti Trubar l. 1540. nazaj v svojo faro Loko. Dve leti pozneje pa ga je imenoval škof Kacijanar za kanonika v stolni cerkvi v Ljubljani in mu dal za užitek faro št. Jernej na Dolenjskem.

Ko pa so bili protestantje v šmalkaldski vojni l. 1547. premagani, je začel tudi ljubljanski škof Urban Tekstor ostreje postopati s kranjskimi lutrovi. Generalnega vikarja Jurja Dragoliča in kanonika Pavla Wienerja so zaprli. Trubar pa, ki je bil takrat slučajno v št. Jerneju na Dolenjskem, je še srečno ušel v Trst. V Ljubljani so ulomili v njegovo stanovanje, uničili in raznesli njegovo knjižnico ter mu vzeli vse njegove službene dohodke. Zategadelj je odšel Trubar čez Tirolsko na Bavarsko v Nürnberg in postal l. 1548. pastor v Rotenburgu ob Tauberi. Tu se je oženil s Celjanko Barbaro Klavsovo in tu je tudi začel premišljevat, kako bi pomagal svojim rojakom do Lutrova vere. In izdal je l. 1550. dve knjigi: „Anebukvice, iz tih se ti mladi in preprosti Slovenci mogo

brati nauzhiti“ in „Anu kratku poduzhene“ (abecednik). Izdal ju je pod izmišljenim imenom „Philopatridus Illyricus“ ter dostavil, da je knjigi tiskal Jernej Skričaniz in Siebenburgen (tudi izmišljeno ime) — to pa zaradi tega, ker je bilo zaradi avgsburškega interima protestantom prepovedano izdati knjige. Natisnjeni pa sta obe knjigi v Tingu na Vitenberškem, in to z nemškimi črkami. To sta torej prvi novoslovenski tiskani knjigi, ki sta Slovincem danes prava narodna svetinja.

L. 1552. postane Trubar župnik v Kemptnu in se kmalu seznanil s pregnanim koprskim škofom P. Pavlom Vergerjem, ki je bil, prestopivši k luteranstvu, tudi zbežal na Nemško. Ta je pregovoril Trubarja, da je iznova začel izdajati slovenske knjige. In res je izdal Trubar pod svojim imenom l. 1555. v Tingu: Abecednik in Katekizmus (to je še enkrat obe že l. 1550. tiskani knjigi, toda zdaj z latinskimi črkami, ki jih je odlej pisal), in pa Evangelije sv. Matevža. Odlej je Trubar jako pridno pisal in priobčil

naj ono meče svoje zeleno-strupene klerikalne pušice.

Bilo je namreč lanskega leta meseca septembra, ko se je v Rihemberku na Goriškem odkrila spominska plošča pesniku Simonu Gregorčiču v spomin njegovega bivanja v rihemberški občini. Za to slavnost se je sestavil pripravljalni odbor, ki je takoj v začetku določil, da sodelujejo pri slavnosti vsi domači zbori ne glede na stranke ali prepričanje.

Tako dogovorjeno, drugače storjeno. — Znanemu župniku Strancarju ni bilo po volji, da nastopijo pri odkritju rihemberški napredni pevci, zaradi česar je povzročil, da se naprednjaki slavnosti niso aktivno udeležili.

Uspeh teh spletkarjev ni izostal. Na dan odkritja spominske plošče so nastali škandali, da so morali klerikalni slavitelci program po sili zaključiti.

Sedaj vam nastopi „Slovenec“ pobratim, brhka „Gorica“, ter vlije v uvodnem članku z dne 3. septembra lanskega leta celo golodno gnojnice na osebe, ki so se najbolj trudile, da bi slavnost čim lepše uspela v čast neumrlemu pesniku, v čast rihemberškim slavitelcem, bodisi te ali one stranke.

Ta gnojnica je veljala v prvi vrsti rihemberškemu učiteljstvu! Očitno se je temu, da je uprizorilo vso demonstracijo, da je celo šolske otroke dovedlo do tega, da so se udeležili te demonstracije. Tako je pisala „Gorica“. V potrditev vsega tega so se vlekli v listu skozi tedne članki, hujskajoči šolsko oblast naj nastopi disciplinarno pot proti rihemberškemu učiteljstvu, češ ono je krivo vseh škandalov o priliki omenjenega odkritja.

V svoji škodoželjnosti si je domišljalo, to klerikalno glasilo goriško, da je s temi napadi in hujskanji že obglavilo učiteljstvo v Rihemberku. A zgodilo se je, kar se je moralo zgoditi: Kdor drugim jamo koplje, sam pade vanjo.

Učitelji Plesničar, Možina, Bric so vložili proti „Gorici“ tožbo zaradi žaljenja časti, in dne 2. t. m. je bila določena razprava na porotnem sodišču v Gorici. Do razprave ni prišlo, ker se je uredništvo „Gorice“ zavezalo pred razpravo plačati vse troške in preklicati vse žalitve, ki so bile naperjene proti imenovanim učiteljem.

Ta preklie, oziroma to izjavo je prinesla „Gorica“ v štev. 46. z dne 9. t. m. in se glasi:

„Izjava. Podpisano uredništvo „Gorice“ izjavlja, da sta bila članka „Odkritje S. Gregorčičeve spominske plošče v Rihemberku“ in „K poročilu o nedeljski rihemberški slavnosti“ v številki 73. „Gorice“ z dne 3. septembra 1907, v kolikor se tičeta gg. učiteljev Pavel Plesničar, Anton Možina in Josip Bric, objavljena na podlagi napačne informacije, in obžaluje in preklicuje vse žalitve na njihov naslov. V Gorici, dne 2. junija 1908.“

„Gorica“ je torej vendar enkrat priznala, da zna krasti čast. Pljusko, ki jo je hotela prisoliti gori navedenim učiteljem, to pljusko je prismolila sebi na svoje razkrinkano lice. Veseli nas to iz sreca! Nočemo dalje segati za kulise, od kod so izviral vsi ti napadi, dasi nam je gradiva v obliki na razpolago. Pustimo to za danes, predaleč bi zašli. „Gorica“ sama torej lojalno priznava, da so bila vsa očitjanja „objavljena na podlagi napačne informacije“. To se pravi: Vse napadanje je imelo namen, škodovati bližnjemu moralno in materialno, pa

naj so strele v „Gorici“ prihajale od te ali one, morda celo posvečene roke! —

Z ozirom na opisano afero „Gorice“ z rihemberškimi učitelji bi svetovali, da postopa slov. učiteljstvo proti podobnim obrekovalcem samo in edino sodnijskim potom, kjer se seveda drugače ne da doseči zadoščenja.

Pridejo časi, da bo ljudstvo samo začelo spoznavati klerikalne osrečevalce ter obrnilo hrbet vsem, ki poznajo samo napadanja, maščevanje, sovraštvo, a ne krščanske ljubezni.

H koncu še besedo goriškim*) „krščansko mislečim“! Ali vas ne oblije rdečica sramu, da napada „Gorica“, ki je pač vaša vnetja zagovornica, na tak način vaše stanovske tovariše, ali ne čutite bóli v svojem krščanskem ponosu, da mora ravno ista „Gorica“ izreči nad seboj bridko obsodbo, „da obžaluje in preklicuje vse žalitve“ na naslov vaših stanovskih tovarišev?!

Nemški „Schulverein“.

Celovec, 10. junija 1908.

Dne 8. t. m. je imel nemški „Schulverein“ svoje glavno zborovanje v Celovcu. Na tem zborovanju je bilo zastopanih 481 podružnic s 63.641 glasovi in 668 delegatov s 1523 glasovi. Udeležile so se skupščine vse nemške političke stranke. Prišel je nemški minister-rojak Henrik Prade, ki je v svojem govoru naglašal, da niso nemške obrambne organizacije nobena bojna društva. Nemci hočejo ohraniti samo to, kar je nemškega, in zagotoviti nemškimi otrokom nemško vzgojo.

Med raznimi nemškimi poslanci je bilo videti tudi krščanskosocialnega nemškega drž. poslanca Sturm z Dunaja, alias Šturma, rod. dom Slovenca, ki je bil svoje dni profesor v Novem mestu in predsednik tamkajšnjega slovenskega pevskega društva. Sedaj je renegat, zato ga ceni tudi — „Slovenec“.

Skupščino sta pozdravila klerikalca minister dr. Gessmann in predsednik državnega zbora, dr. Weisskirchner, pozdravil jo je tudi dr. Pernerstorfer, eden voditeljev socialne demokracije.

„Schulverein“ je imel v tem letu 636.473 K dohodkov, za 134.655 K več kot lani.

„Schulverein“ porabi največ svojih denarnih sredstev za nemško šolstvo v slovenskih deželah, predvsem na Spodnjem Štajerskem. To je priznal sam odbornik dr. Wotava.

Nov dokaz: Nemški „Schulverein“ je dovolil po poročilih nemških listov izredno visoko podporo za nameravano nemško šolo pri Sv. Lenartu v Slov. gorica h. Dovolil je tudi podporo za zidanje nove šole na Sladki gori pri Cmurku in za nemško šolo v Šiški pri Ljubljani. —

Kaj pa naša družba sv. C. in M.? Kaj pa naši klerikalci?! — — —

Starši, dajte nadarjene sinove študirat!

Tako pozivlja „Domovina“ slovenske starše, pišoč dalje: Šolsko leto se bliža svojemu koncu, in marsikateri oče premišljuje o prihodnosti svojih otrok. Če želiš, da bi se tvojemu otroku boljše godilo, kakor se morebiti godi tebi, ne

*) In kranjskim! Uredn.

zamudi dati otrokom, posebno fantom, višje izobrazbe! Posvetuj se z domačim učiteljem, in on ti bo svetoval, kam s fantom. Morebiti ima veselje in nadarjenost do študiranja; izpolni mu to željo, če ti je le mogoče! Višjih šol, ki bi nadaljevale ljudskošolsko omiko, Slovenci, žal, še nimamo drugih kakor gimnazije.*) Pomagajmo si z njimi! Saj ni treba, da bi moral ravno izvršiti vso gimnazijo in potem še visoko šolo, to namreč stane mnogo truda in denarja, saj je že dovolj, če ima par razredov kake srednje šole, za vedno se mu bo poznalo in lažje mu bo hodilo, naj se potem že obrne, kamor se hoče. Ali ne vidiš, da danes ne odločuje samo pridnost in denar, temveč časih še bolj tisto, kar ima kdo v glavi?

Če pa nameniš sina za študiranje, začni že takoj s pripravljanjem! Pozvedi, kar se zahteva za sprejemni izpit, domači učitelj bo ti gotovo rad šel na roko, skrbi, da se fant med počitnicami telesno in duševno okrepi, potem pa ga privedi 4. julija ali 16. septembra k sprejemnemu izpitu. Skrbi nadalje za dobro stanovanje, od tega je časih odvisen ves napredek, a tudi med letom ga ne puščaj samega, pridi večkrat pogledat in povprašat!

* * *

Temu pozivu dostavljamo: Učiteljstvo naj gre staršem na roko, ko ustvarjajo otrokom bodočnost. Naj bo tudi v tem primeru učiteljstvo svojemu ljudstvu — dobronik.

Glas iz Gorice.

Dne 3. t. m. smo imeli v goriškem okraju uradno učit. konferenco po sledečem vzporedju:

1. Uradna naznanila.
2. Opazke c. kr. okrajnega šol. nadzornika.
3. Kako naj širi šola med narod smisel za snago? — Poročal tovariš Peter Medvešek.
4. Šolske hranilnice. Poročala tovarišica Kristina Doljakova.
5. Roditeljski večeri. Poročal tovariš Rudolf Vižintin.
6. Poročilo komisije za okrajno učiteljsko knjižnico.
7. Volitev komisije za okrajno učiteljsko knjižnico.
8. Volitev stalnega odbora za prihodnjo okrajno učiteljsko konferenco.
9. Samostalni predlogi.

I.

C. kr. okrajni šolski nadzornik Franc Finšger pozdravi kot predsednik vse konferenčne člane, predsednika c. kr. okrajnega šolskega sveta g. grofa Henrika Attemsa, ki ga je učiteljstvo živahno pozdravljalo, ker je v resnici naklonjen šolstvu in učiteljstvu. Pozdravil je tudi ravnatelja ženskega c. kr. učiteljskega in vse navzoče nečlane konference. Za svojega namestnika je imenoval tovariša Tomaža Juga, ki je že petdeseto leto aktiven v učiteljski službi, ter prešel k dnevnem redu.

Prej je še dvorni svetnik g. prof. Henrik Attems kot predsednik c. kr. okrajnega šolskega sveta pozdravil učiteljstvo, zagotovil svojo naklonjenost do šolstva in želel, da bi konference rodila obilega sadu za blagor naše mladine.

*) In višje realke v Idriji. Uredništvo.

V dolgem in lepem govoru je omenjal predsednik Finšger šestdesetletno vladanje našega viteškega glavarja in poudarjal razvoj slovenskega šolstva in naše kulture v tej dolgi dobi težkega in trudapolnega vladanja vseh avstrijskih narodov pod blagonsnim žezlom tega mogočnega zaščitnika prosvete in napredka v naši očetjavi. Svoj govor je zaključil predsednik s slava-klicem Njegovemu Veličanstvu, in učiteljstvo je zapelo cesarsko pesem z željo v srcu, da bi blagoslovna vladarjeva roka podpisala v najbližji bodočnosti nov šolski zakon, ki bi rezal šolstvu in učiteljstvu boljši kruh nego tolikokrat z obupom imenovani § 55. Tudi to se zgodi, le pogumno naprej — na delo! Poslalo se je kabinetni pisarni vdanostno listino za Njegovo Veličanstvo!

Predsednik je vzpodbujal učiteljstvo k popolnitvi samooobrazbe in z vnetimi besedami priporočal Slov. Šol. Matico.

II.

Z dobrohotnimi opomnami je hvalil naše vrline in grajal naše hibe pri vsem pouku na šolah svojega okraja po posameznih predmetih. Vse opomnje so bile izbrani podagoški, didaktički in metodiški aforizmi priznanega šolnika. Tako je prav!

III.

Lepega predavanja tovariša Medveška ne morem s kratkim opisom očrtati v teh vrstah. Ako bi izpustil le stavek, bi ne bila več to ona lepa harmonijska celota, ki jo naj spretni tovariš Peter Medvešek priobči v našem lepem družinskem listu „Domače ognjišče“. Podrobne debate so se udeležili tovariši Bajt, Alojzij Urbančič, Balič i. dr. Predlogi poročevalcevi so bili soglasno sprejeti.

IV.

Poročevalka tovarišica Kristina Doljakova je dokazala s svojim referatom, da je spretna poznavalka nežnih otroških src in se izreka proti obligatorični uvedbi šolskih hranilnic. Izzvala je živahno debato pro in contra s tovariši Bajt, Marmolja, Alojzij Urbančič, Križman in drugi. Konferenca se je končno izrekla v smislu predloga marljive poročevalke in prepustila je tudi v tem oziru za uvedbo šolskih hranilnic dosedanje zlato prostost.

V.

Tovariš Rudolf Vižintin je s svojim spretnim peresom začetjal glavne misli o ureditvi roditeljskih večerov tudi v našem okraju v smislu strokovnjaškega dela neumornega nadzornika Pribila, ki ga je izdala naša dična Slov. Šolska Matica. Živahna debata vseh tovarišev je pričala, da bomo tudi na Goriškem slušali poročevalčevim izvajanjem.

VI. in VII.

Uredniki okrajnih učiteljskih knjižnic so podali svoje statistične podatke, na kar se je zopet z vzklicem volil prejšnji knjižnični odbor (tovarišica Krsninova in tovariš Bajt za ajdovsko, Lavrenčič za goriško in Vrč za kanalsko knjižnico).

VIII.

Soglasno je bil izvoljen tudi za to leto prejšnji stalni odbor za okrajno učiteljsko konferenco.

IX.

Samostalnih predlogov ni bilo, ker itak vsakdo spravi svoje težnje pred forum c. kr. okrajnega šolskega sveta s posameznimi vlo-

Dalje v prilogi.

Nomadi.

Spisal Ferdo Plemič.

S prvimi lastavicami prihajajo, z zadnjimi odhajajo ljudje votlih lic, mrzlično žarečih oči, moderni Nomadi.

Rezek veter zgodnje pomladi piha preko poljan in morja. Tedaj se odpro težka vrata, in v šolsko poslopje stopi mož izredno izstradanega života, zabojček pod pazduho. V veži nekoliko postoji, položi svoje breme kaj previdno na gazometer, ki se inače dolgočasi tam v kotu, si popravi razmršene lase ter poravnava privihnen ovratnik svoje tenke sukničke.

Iz nekega razreda se razlega pesem:

„Pomlad je že prišla...“

Da, prišla je, in z njo prvi nomad, fotograf, specialist za otroške skupine, sredi katerih kraljuje navadno več ali manj resni obraz učitelja z več ali manj pedagoško privihnimi brki.

Ko se je mož v veži dovoljno tojetliral za boljšo družbo, pozveduje pri šolskem slugi, je li in kdaj bi se dalo govoriti s šolskim vo-

v raznih letih posamezne oddelke iz sv. pisma po Lutrovem prevodu. — Tako je preložil do l. 1577. na slovenski jezik ves novi testament in izdal tudi veliki katekizem z dvema razlagama, ves psalter Davidov in mnoge cerkvene pesmi. — Vsega skupaj je napisal Trubar 25 knjig in večina jih je bila tiskana v Tibingu.

V tem času pa so se razmere na Kranjskem jako izpremenile. Večina meščanstva in deželnih stanov je bila lutrska. Deželni stanovi so ustanovili evangelijsko gimnazijo in poklicali l. 1558. Trubarja nazaj na Kranjsko ter ga postavili na čelo protestantske cerkve na Kranjskem. Ko pa je po smrti Ferdinanda I. prevzel vladno Karel, se je moral umakniti Trubar l. 1564. s Kranjskega, kamor se je vrnil samo še l. 1567., in sicer samo za kratek čas. Trubar je namreč izdal l. 1564. cerkveni red (evangelijski), nadvojvoda Karel pa se je čutil s tem užaljenega na svojih pravicah, češ, da je ustanavljal cerkveni red vladarska pravica.

S Kranjskega novič pregnani Trubar je bil najprej župnik v Laufnu ob Nekaru in po-

znej v Derendingi pri Tibingu. Tukaj je prav marljivo spisoval slovenske knjige, živahno občeval z deželnimi stanovi kranjskimi ter podpiral slovenske mladeniče, ki so študirali na evangelijskem vseučilišču v Tibingu. Kranjska dežela mu je do smrti plačevala plačo, ki jo je prejemal v Ljubljani, namreč po 200 tolarjev na leto. S tem denarjem je podpiral zlasti tiste dijake, ki so bili preganjani zaradi vere. Trubar je bil sploh človekoljuben, silno delaven in energičen mož. Še na smrtni postelji je narekoval svojemu pisarju Lutrovo postilo.

Umrl je dne 28. julija 1586. l., star 78 let. Pokopali so ga v Derendingi z velikimi častmi.

Napis na Trubarjevem nagrobnem spomeniku.

Kakor znano, je Trubar pokopan v Derendingi. — Tam je na njegovem grobu napis v latinskem jeziku, ki se glasi v slovenskem prevodu:

Mož v tem grobu leži, mož svet iz slovenskega roda, Primož, ki bil je glasnik Kristusa svojega zvest. Prvi napolnil je on s pobožnostjo pravo Ljubljano, z doma pregnan je povsod božjo besedo glasil. Rotenburg v njem imel je zvestega oznanjevalca, v Kemptenu on je slavil z glasom donečim Boga. Urach nato ga sprejel spet v vitemberško je zemljo. v Laufenu bil učenik in v Derendingi potem. V jezik domači on prvi prestavil je svete bil knjige, božjo besedo glasil daleč na vzhodni je kraj. Oče sirotam je bil in gostom prijatelj, podpornik, delo, življenje, kako bilo je vredno časti! Hrabro se je bojeval in modro končal je življenje. hranil je nauk čisto, ki ga je vedno učil. Slava njegova zato bo s Pavlom enako mu večna, ki ne uniči je čas, ki bo ostala na vek.